

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੈਂਕ

DA ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ

10+2 ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ 2022-23

ਭਾਗ-1 Macro Economics

MCQ (ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ)

2 Marks

ਅਭਿਆਸ 1. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ; ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ

1. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਪੂਰੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ?
(A) ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ (B) ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ
(C) ਆਰਥਿਕ ਵਿਗਿਆਨ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
2. ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
(A) ਜੇ.ਐਮ. ਕੋਨਜ਼ (B) ਰਿਕਾਰਡੋ
(C) ਐਡਮ ਸਮਿਥ (D) ਮਾਲਥਸ
3. ਕਿਤਾਬ "ਦਿ ਜਨਰਲ ਥਿਊਰੀ ਆਫ਼ ਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ, ਇੰਟਰਸਟ ਐਂਡ ਮਨੀ" ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ?
(A) ਜੇ.ਬੀ.ਸੇ. (B) ਪੀਗੂ
(C) ਜੇ.ਐਮ. ਕੋਨਜ਼ (D) ਮਾਰਸ਼ਲ
4. ਕੋਨਜ਼ੀਅਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਨ....
(A) ਮਿਸ਼ਰਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ (B) ਆਰਥਿਕਤਾ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯੰਤਰਣ
(C) ਮੁਫਤ ਆਰਥਿਕਤਾ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ?
(A) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ (B) ਅੰਸ਼ਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
(C) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

6. 'Macro' ਸ਼ਬਦ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ 'Macros' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵੱਡਾ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
7. ਕੋਨਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
8. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
9. ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
10. ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ, ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 2. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

11. ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;
(A) ਉਤਪਾਦਕ ਵਸਤੂਆਂ (B) ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤੂਆਂ
(C) ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਸਤੂਆਂ (D) ਮੱਧਵਰਤੀ ਵਸਤੂਆਂ
12. ਖੰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ, ਗੰਨਾ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ:
(A) ਅੰਤਮ ਵਸਤੂ (B) ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤੂ
(C) ਮੱਧਵਰਤੀ ਵਸਤੂ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
13. ਸਮੇਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਮਾਪੀ ਗਈ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;
(A) ਸਟਾਕ (B) ਵਹਾਅ
(C) ਮਾਲ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
14. ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਮਾਪੀ ਗਈ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;
(A) ਸਟਾਕ (B) ਵਹਾਅ
(C) ਮਾਲ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
15. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਆਮਦਨ (B) ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ

(C) ਦੌਲਤ

(D) ਵਿਕਰੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

16. ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਉਪਭੋਗਤਾ ਖਪਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
17. ਮੱਧਵਰਤੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
18. ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
19. ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
20. ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਛੂਹਣਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 3. ਆਮਦਨ ਦਾ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ

21. ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ
(A) ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ (B) ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ
(C) ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
22. ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨੂੰ?
(A) ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ (B) ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ
(C) ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
23. ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
(A) ਸਮਾਂਵੇਸ਼ (B) ਵਾਪਸੀ
(C) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ (D) ਇਹ ਦੋਵੇਂ
24. ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?
(A) ਸਮਾਂਵੇਸ਼ (B) ਵਾਪਸੀ
(C) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ (D) ਇਹ ਦੋਨੋਂ
25. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ 'ਵਾਪਸੀ' ਹੈ?
(A) ਬੱਚਤ (B) ਆਯਾਤਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ
(C) ਕਰ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

26. ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
27. ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
28. ਆਮਦਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
29. ਵਾਪਸੀ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
30. ਸਮਾਂਵੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ; ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੂਹ

31. GDP_{MP} ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੱਚ ਹੈ ?
(A) ਇਹ ਇੱਕ ਕੁੱਲ ਧਾਰਨਾ ਹੈ (B) ਇਹ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਧਾਰਨਾ ਹੈ
(C) ਇਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ
32. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਆਜ (B) ਪੈਨਸ਼ਨ
(C) ਘਰੇਲੂ ਨੈਕਰ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ (D) ਘਰੇਲੂ ਨੈਕਰ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ
33. ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ =?
(A) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ + ਸਬਸਿਡੀ (B) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ - ਸਬਸਿਡੀ
(C) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ - ਅਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸ (D) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ + ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ

34. ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਲਾਗਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ;
 (A) ਘਿਸਾਵਟ (B) ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ
 (C) ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਰਯਾਤ (D) ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ
35. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ?
 (A) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ਾ (B) ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਉੱਦਮਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਆਮਦਨ
 (C) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਨੀਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਬਰਕਰਾਰ ਕਮਾਈ (D) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ
- ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ
36. ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜੋੜ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
37. ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
38. ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਰਯਾਤ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
39. ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ = ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ - ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਕ ਆਮਦਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
40. ਜੇਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਰਿਣਾਤਮਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ, ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 5. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ

41. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 (A) ਖਰਚਾ ਵਿਧੀ (B) ਨਿਰਯਾਤ-ਆਯਾਤ ਵਿਧੀ
 (C) ਉਤਪਾਦ ਵਿਧੀ (D) ਆਮਦਨੀ ਵਿਧੀ
42. ਉਤਪਾਦ ਵਿਧੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਹੈ
 (A) ਮੁੱਲ ਵਾਧਾ ਵਿਧੀ (B) ਆਮਦਨੀ ਵਿਧੀ
 (C) ਖਰਚਾ ਵਿਧੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
43. ਕਿਸ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਹਰੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
 (A) ਖਰਚ ਵਿਧੀ (B) ਉਤਪਾਦ ਵਿਧੀ
 (C) ਆਮਦਨੀ ਵਿਧੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
44. ਹੇਠਲੇ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤੱਤ ਪਰਿਚਾਲਣ ਬੇਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ?
 (A) ਕਿਰਾਇਆ (B) ਵਿਆਜ
 (C) ਲਾਭ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
45. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 (A) ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ (B) ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ
 (C) ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ (D) ਘਰੇਲੂ ਨੈਕਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਭੁਗਤਾਨ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

46. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
47. ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਮਦਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
48. ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਵਰਗੇ ਟੈਕਸ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
49. ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ = ਵਿਕਰੀ + ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
50. ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਣੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 6. ਮੁਦਰਾ; ਅਰਥ, ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ

51. ਉਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (A) ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (B) ਵਸਤੂ ਲਈ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
 (C) ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (D) ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
52. ਆਪਸੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 (A) ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (B) ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ

- (C) ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਦੇਹਰਾ ਸੰਜੋਗ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
53. ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?
 (A) ਆਮ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ (B) ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ
 (C) ਵੰਡਣਯੋਗਤਾ (D) ਇਹ ਸਭ
54. ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (A) ਮੁਦਰਾ (B) ਪੈਟਰੋਲ
 (C) ਧਾਤੂ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
55. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 (A) ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ (B) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

56. ਅਜਿਹੀ ਮੁਦਰਾ ਜਿਸਦਾ ਬਾਹਰੀ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਮੁੱਲ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ-ਕਾਇਆ ਮੁਦਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
57. ਸੀਮਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਮਾਤਰਾ ਤੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
58. ਮੁਦਰਾ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
59. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਕੇ ਸੀਮਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟੈਂਡਰ ਮੁਦਰਾ ਹਨ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
60. ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮਾਪ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 7. ਬੈਂਕਿੰਗ

61. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹੈ?
 (A) ਗਾਹਕ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ (B) ਲਾਕਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
 (C) ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ (D) ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ
62. RBI ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ?
 (A) 1915 (B) 1925
 (C) 1935 (D) 1945
63. ਕਿਸ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?
 (A) ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ (B) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ
 (C) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
64. ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਕਿਹੜਾ ਬੈਂਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੈਂਕ ਹੈ?
 (A) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ (B) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕ
 (C) ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ (D) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ
65. ਬੈਂਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਜੋ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
 (A) ਬੈਂਕ ਅਨੁਪਾਤ (B) ਨਕਦ ਰਿਜ਼ਰਵ ਅਨੁਪਾਤ
 (C) ਨਕਦ ਅਨੁਪਾਤ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

66. ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਵੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
67. ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਡਰਾਫਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
68. ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਬੈਂਕ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
69. ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
70. ਮਿਆਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕ ਰਾਹੀਂ ਕਢਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 8. ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤੱਤ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ

71. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 (A) ਉਪਭੋਗ (B) ਨਿਵੇਸ਼

- (C) ਸਟਾਕ (D) ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ
72. ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 (A) ਉਪਭੋਗ ਖਰਚੇ (B) ਮੰਗ
 (C) ਪੂਰਤੀ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
73. ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
 (A) ਉਪਭੋਗ (B) ਨਿਵੇਸ਼
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਬੱਚਤ
74. ਉਪਭੋਗ ਦੀ ਔਸਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (APC) =
 (A) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$ (B) $\frac{S}{Y}$
 (C) $\frac{Y}{C}$ (D) $\frac{C}{Y}$
75. MPC = ?
 (A) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$ (B) $\frac{S}{Y}$
 (C) $\frac{Y}{C}$ (D) $\frac{C}{Y}$

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

76. ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ: $AD=C+I+G+(XM)$ (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
77. $MPC-MPS=1$ (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
78. ਜੇਕਰ MPC 90% ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ MPS 10% ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
79. ਜੇਕਰ APC 30% ਹੈ, ਤਾਂ APS 50% ਹੋਵੇਗਾ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
80. ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 9. ਅਲਪਕਾਲੀਨ ਸੰਤੁਲਨ ਉਤਪਾਦਨ

81. ਜਦੋਂ $AD = AS$:
 (A) $S < I$ (B) $S=I$
 (C) $S > I$ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
82. ਕਿਸੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ:
 (A) ਕੁੱਲ ਮੰਗ = ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ (B) ਬੱਚਤ = ਨਿਵੇਸ਼
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
83. ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ?
 (A) $AD=AS$ (B) $S=I$
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
84. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (A) ਸੰਘਰਸ਼ਾਤਮਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (B) ਢਾਂਚਾਗਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ
 (C) ਅਣਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
85. ਕੇਨਜੀਅਨ ਸਮੱਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਉਤਪਾਦਨ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।
 (A) ਅਲਪਕਾਲ (B) ਦੀਰਘਕਾਲ
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

86. ਨਿਵੇਸ਼ ਵਧਾ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
87. ਜਦੋਂ ; $AD=AS$, ਬਚਤ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
88. ਅਣਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
89. ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)
(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

90. ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ।
ਅਭਿਆਸ 10. ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ

91. $K = \dots\dots\dots$

(A) $\frac{\Delta I}{\Delta Y}$

(B) $\frac{\Delta Y}{\Delta I}$

(C) $\frac{I}{Y}$

(D) $\frac{Y}{I}$

92. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲੱਭੋ:

(A) $K = \frac{\Delta Y}{\Delta I}$

(B) $k = \frac{1}{1-MPC}$

(C) $K = \frac{1}{MPS}$

(D) ਇਹ ਸਾਰੇ

93. MPC ਅਤੇ K ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ?

(A) ਸਿੱਧਾ

(B) ਉਲਟਾ

(C) ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ

(D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

94. ਜੇਕਰ $MPC = 0.9$, $K = ?$

(A) 8

(B) 9

(C) 10

(D) 11

95. ਜੇਕਰ $MPC = 0$, $K = ?$

(A) 0

(B) 1

(C) 2

(D) ∞

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

96. ਜੇਕਰ $K = 1$, $MPC = 1$.

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

97. ਜੇਕਰ $MPC = 0.75$ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਣਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 6 ਹੋਵੇਗਾ।

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

98. MPC ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, K ਓਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੈ।

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

99. ਗੁਣਕ ਸਾਰੇ ਪਿਛੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

100. ਜਦੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਗੁਣਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 11. ਘੱਟ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

101. ਜਦੋਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ, ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ:

(A) ਘੱਟ

(B) ਉੱਚ

(C) ਜ਼ੀਰੋ

(D) ਅਨੰਤ

102. ਘੱਟ ਮੰਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੈ?

(A) ਵਿਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ

(B) ਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ

(C) ਮੁਦਰਾ ਅੰਤਰ

(D) ਬਚਤ ਅੰਤਰ

103. ਜਦੋਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ, ਕੁੱਲ ਸਪਲਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(A) ਘੱਟ ਮੰਗ

(B) ਮੰਦੀ

(C) ਵਾਧੂ ਮੰਗ

(D) ਇਹ ਸਭ

104. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਮੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?

(A) ਘੱਟ ਨਿੱਜੀ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚੇ

(B) ਘੱਟ ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚੇ

(C) ਘੱਟ ਆਯਾਤ

(D) ਘੱਟ ਨਿਰਯਾਤ

105. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ?

(A) $AD > AS$

(B) $AD < AS$

(C) $AD = AS$

(D) $AD = AS = 0$

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

106. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
107. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾਸਫੀਤੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
108. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਉਜਰਤ-ਕੀਮਤ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
109. ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
110. ਘੱਟ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 12. ਘੱਟ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ

111. ਕਿਹੜੀ ਨੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?
(A) ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ (B) ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ
(C) ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
112. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਸਾਧਨ ਹੈ?
(A) ਬੈਂਕ ਦਰ (B) ਰੇਪੋ ਦਰ
(C) ਦੇਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਟੈਕਸ ਦਰ
113. ਜੇਕਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?
(A) ਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ (B) ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਮੀ
(C) ਜਨਤਕ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਮੀ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
114. ਘੱਟ ਮੰਗ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
(A) ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਜਟ (B) ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਬਜਟ
(C) ਵਾਧੇ ਦਾ ਬਜਟ (D) ਕੋਈ ਬਜਟ ਨਹੀਂ
115. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾਅ ਘੱਟ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ (B) ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲੀਆ
(C) ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ (D) ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਿੱਤ ਪੇਸ਼

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

116. ਬੈਂਕ ਦਰ, ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਹੈ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
117. ਘੱਟ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
118. ਸੀਮਾਂਤ ਜਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਦਾ ਗੁਣਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
119. ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
120. ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਕੇ, ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 13. ਸਰਕਾਰੀ ਬਜਟ ਅਤੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ

121. ਕਰ ਇੱਕ ਹੈ।
(A) ਇੱਕ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਭੁਗਤਾਨ (B) ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਭੁਗਤਾਨ
(C) ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁਗਤਾਨ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
122. ਇੱਕ ਕਰ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(A) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ (B) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ
(C) ਜਾਇਦਾਦ ਕਰ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
123. ਇੱਕ ਕਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
(A) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ (B) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ

- (C) ਮੁੱਲ ਵਾਧਾ ਕਰ (D) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ
 124. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਹੈ?
 (A) ਵਿਕਰੀ ਕਰ (B) VAT
 (C) ਆਮਦਨ ਕਰ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 125. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਹੈ?
 (A) ਜਾਇਦਾਦ ਕਰ (B) ਆਬਕਾਰੀ ਕਰ
 (C) ਆਮਦਨ ਕਰ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

126. ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 127. ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 128. ਉਪਹਾਰ ਕਰ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 129. ਬਜਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 130. ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਬਜਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬਜਟ ਦਾ ਖਰਚਾ, ਬਜਟ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 14. ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ

131. ਜੇਕਰ ਕੁੱਲ ਭੁਗਤਾਨ, ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ?
 (A) ਅਨੁਕੂਲ (B) ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ
 (C) ਸੰਤੁਲਿਤ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
 132. ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ
 (A) ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ (B) ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ
 (C) ਅਨੁਕੂਲ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 133. ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ...
 (A) ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (B) ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ
 (C) ਵਣਜ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 134. ਜੇਕਰ ਮੁੱਲ ਦਿਸਣਯੋਗ ਆਯਾਤਾਂ ਦਾ ਦਿਸਣਯੋਗ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਵੇਗਾ।
 (A) ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ (B) ਅਸੰਤੁਲਨ
 (C) ਅਨੁਕੂਲ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 135. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ?
 (A) ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਯਾਤ (B) ਘੱਟ ਨਿਰਯਾਤ
 (C) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

136. ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਵਰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 137. ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਉਦੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿਰਯਾਤ, ਆਯਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 138. ਜਦੋਂ ਨਿਰਯਾਤ ਆਯਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 139. ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 140. ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 15. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਰ

141. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ, ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੂਜੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਦਰਾ ਦਾ।
 (A) ਕੀਮਤ (B) ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ

142. ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

- (A) ਚਾਂਦੀ (B) ਸੋਨਾ
 (C) ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਦੋਵੇਂ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
144. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
 (A) ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ (B) ਸਮਾਨਤਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ
 (C) ਸੰਤੁਲਨ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
145. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਲੋਚਸ਼ੀਲ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ?
 (A) ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ (B) ਅਟਕਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ
 (C) ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ (D) ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

146. ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 147. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਉਲਟ ਸਬੰਧ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 148. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 149. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਘਰੇਲੂ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)
 150. ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ / ਗਲਤ)

ਉੱਤਰ ਕ੍ਰਮ (Macro Economics)

1	B	26	ਗਲਤ	51	C	76	ਸਹੀ	101	A	126	ਗਲਤ
2	A	27	ਸਹੀ	52	C	77	ਗਲਤ	102	A	127	ਸਹੀ
3	C	28	ਸਹੀ	53	D	78	ਸਹੀ	103	C	128	ਗਲਤ
4	B	29	ਗਲਤ	54	A	79	ਗਲਤ	104	C	129	ਸਹੀ
5	D	30	ਸਹੀ	55	B	80	ਗਲਤ	105	A	130	ਗਲਤ
6	ਸਹੀ	31	D	56	ਸਹੀ	81	C	106	ਸਹੀ	131	B
7	ਸਹੀ	32	D	57	ਸਹੀ	82	C	823	ਸਹੀ	ਐਫ	C
8	ਗਲਤ	33	B	58	ਗਲਤ	83	C	108	ਸਹੀ	133	B
9	ਗਲਤ	34	D	59	ਸਹੀ	84	C	109	ਸਹੀ	134	A
10	ਸਹੀ	35	D	60	ਸਹੀ	85	A	110	ਸਹੀ	135	D

11	C	36	ਸਹੀ	61	D	86	ਸਹੀ	111	A	136	ਗਲਤ
12	C	37	ਸਹੀ	62	C	87	ਸਹੀ	112	C	137	ਸਹੀ
13	B	38	ਸਹੀ	63	A	88	ਗਲਤ	113	B	138	ਗਲਤ
14	A	39	ਸਹੀ	64	C	89	ਗਲਤ	114	B	139	ਗਲਤ
15	C	40	ਸਹੀ	65	B	90	ਸਹੀ	115	C	140	ਗਲਤ
16	ਸਹੀ	41	B	66	ਗਲਤ	91	B	116	ਗਲਤ	141	A
17	ਗਲਤ	42	A	67	ਸਹੀ	92	D	117	ਸਹੀ	142	B
18	ਗਲਤ	43	B	68	ਸਹੀ	93	A	118	ਗਲਤ	143	B
19	ਸਹੀ	44	D	69	ਗਲਤ	94	C	119	ਗਲਤ	144	C
20	ਗਲਤ	45	D	70	ਗਲਤ	95	B	120	ਸਹੀ	145	C
21	C	46	ਗਲਤ	71	A	96	ਗਲਤ	121	C	146	ਗਲਤ
22	B	47	ਗਲਤ	72	A	97	ਗਲਤ	122	B	147	ਗਲਤ
23	B	48	ਗਲਤ	73	C	98	ਸਹੀ	123	B	148	ਸਹੀ
24	A	49	ਸਹੀ	74	D	99	ਗਲਤ	124	C	149	ਸਹੀ
25	D	50	ਗਲਤ	75	A	100	ਗਲਤ	125	B	150	ਸਹੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੈਂਕ

DA ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ
10+2 ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ 2022-23

ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ

ਅਭਿਆਸ 1. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ

ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ

- ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ?
(A) ਅਲਪ ਵਿਕਸਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ (B) ਗਤੀਹੀਣ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ
(C) ਅਰਧ-ਸਾਮੰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ (D) ਇਹ ਸਭ
- ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?
(A) 220 ਰੁਪਏ (B) 230 ਰੁਪਏ
(C) 240 ਰੁਪਏ (D) 250 ਰੁਪਏ
- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ?
(A) 70% (B) 75%
(C) 80% (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਪਾਰ ਸੰਤੁਲਨ
(A) ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ (B) ਅਨੁਕੂਲ
(C) ਸੰਤੁਲਿਤ (D) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤਰ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਸੀ?
(A) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੈਕਟਰ (B) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸੈਕਟਰ
(C) ਤੀਜੇ ਖੇਤਰ (D) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਬਹੁਤ ਪਛੜੀ ਹੋਈ ਸੀ (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
- 1947-48 ਵਿੱਚ, 18% ਆਬਾਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ 82% ਆਬਾਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ, ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਉਦਯੋਗਾਂ ਸਮੇਤ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਸਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
- ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਜਗੀਰੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 2. ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ

- ਕਾਂਗਰਸ ਦੁਆਰਾ ਪੰਡਿਤ ਜੇ.ਐਲ.ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
(A) 1928 (B) 1933
(C) 1938 (D) 1943
- ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ?
(A) ਪੰਡਿਤ ਜੇ.ਐਲ.ਨਹਿਰੂ (B) ਐਮ.ਐਨ. ਰਾਏ
(C) ਐਮ. ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰਿਆ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

- (A) 1949 (B) 1950
(C) 1951 (D) 1952
14. ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੀ ਸੀ?
(A) 1951-56 (B) 1956-61
(C) 1961-66 (D) 1966-69
15. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਕਿਹੜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਸੀ?
(A) 11ਵੀਂ (B) 12ਵੀਂ
(C) 13ਵੀਂ (D) 14ਵੀਂ
16. 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸੀ?
(A) 2010-15 (B) 2012-17
(C) 2014-19 (D) 2015-202
17. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਕਿਸ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ?
(A) ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ (B) ਦੂਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
(C) ਤੀਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
18. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?
(A) ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ (B) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ
(C) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸੰਸਥਾ (D) ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ
19. ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਕਦੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ?
(A) ਜਨਵਰੀ 01, 2014 (B) 01 ਜਨਵਰੀ, 2015
(C) 01 ਜਨਵਰੀ, 2016 (D) 01 ਜਨਵਰੀ, 2017
20. ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਕੌਣ ਹੈ?
(A) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (B) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
(C) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਅਭਿਆਸ 3. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ: ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ

21. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪਛੜੇਪਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ??
(A) ਸਿੰਚਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ (B) ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ
(C) ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਛੋਟਾ ਆਕਾਰ (D) ਇਹ ਸਭ
22. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 'ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ' ਨੀਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?
(A) ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਕੀਮਤ (B) ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
23. ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਹੈ:
(A) ਘਟੀ (B) ਵਧੀ
(C) ਸਥਿਰ ਰਿਹਾ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
24. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ?
(A) ਖੇਤਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ (B) ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
25. ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ?
(A) ਉਦਯੋਗ (B) ਖੇਤੀਬਾੜੀ
(C) ਸੇਵਾਵਾਂ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

26. ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ 40% ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
27. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜੋਤਾਂ ਕੁੱਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਲਗਭਗ 85% ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
28. ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

29. ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
30. ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੰਡੀਕਰਨਯੋਗ ਵਾਧੂ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ

31. ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ?
 (A) 25% (B) 26%
 (C) 27% (D) 28%
32. ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1956 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿੰਨੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
 (A) 15 (B) 16
 (C) 17 (D) 18
33. ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
 (A) ਉਦਾਰੀਕਰਨ (B) ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ
 (C) ਨਿੱਜੀਕਰਨ (D) ਇਹ ਸਭ
34. ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 (A) ਅਲਕੋਹਲ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦ (B) ਤੰਬਾਕੂ ਉਤਪਾਦ
 (C) ਕੱਪੜਾ ਉਤਪਾਦ (D) ਵਿਸਫੋਟਕ
35. ਕਿੰਨੇ ਉਦਯੋਗ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ?
 (A) 3 (B) 4
 (ਸੀ) 5 (D) 6

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

36. ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1991 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
37. ਉਦਯੋਗਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉੱਤੇ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
38. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਗਭਗ 36% ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
39. ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
40. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਲਗਭਗ 26% ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 5. ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ

41. ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ?
 (A) ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ (B) ਚਾਹ
 (C) ਨਿਰਮਿਤ ਉਤਪਾਦ (D) ਮਸਾਲੇ
42. 1947-48 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਸੀ?
 (A) ਰੁਪਏ 879 ਕਰੋੜ (B) ਰੁਪਏ 789 ਕਰੋੜ
 (C) ਰੁਪਏ 987 ਕਰੋੜ (D) ਰੁਪਏ 792 ਕਰੋੜ
43. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਰਯਾਤ ਚੁਣੋ:
 (A) ਰਤਨ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ (B) ਨਿਰਮਿਤ ਉਤਪਾਦ
 (C) ਦੇਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
44. ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
 (A) ਅਮਰੀਕਾ (B) ਚੀਨ
 (C) ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ।
45. ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ?
 (A) ਲਗਭਗ 1% (B) ਲਗਭਗ 2%
 (C) ਲਗਭਗ 3% (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

46. ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਸਿਰਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਾਲ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
47. ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

48. ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਰਯਾਤ ਨਿਰਮਿਤ ਉਤਪਾਦ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਉਤਪਾਦ, ਰਤਨ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ, ਰੈਡੀਓ (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
ਕੱਪੜੇ ਆਦਿ ਹਨ।
49. ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦਰਾਮਦ ਵਸਤੂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
50. 1991 ਤੱਕ, ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਪਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 6. 1991 ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ

51. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ?
(A) 24 ਜੂਨ, 1991 (B) 24 ਜੁਲਾਈ, 1991
(C) 25 ਜੂਨ, 1991 (D) 25 ਜੁਲਾਈ, 1991
52. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਨਿੱਜੀਕਰਨ (B) ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ
(C) ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ (D) ਉਦਾਰੀਕਰਨ
53. ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
(A) ਨਿੱਜੀਕਰਨ (B) ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ
(C) ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ (D) ਉਦਾਰੀਕਰਨ
54. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ (B) ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
55. ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ?
(A) ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (B) ਮੁਦਰਾ ਬਜ਼ਾਰ
(C) ਪੂੰਜੀ ਬਾਜ਼ਾਰ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

56. ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
57. ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
58. 1990-91 ਵਿੱਚ, ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
59. ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀਮਤ ਹੈ। ((ਸਹੀ/ਗਲਤ)
60. 1991 ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਰਾਹੀਂ ਉੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ

61. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
(A) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ (B) ਮਹਿੰਗਾਈ
(C) ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
62. ਮਨਰੇਗਾ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ?
(A) 2004 (B) 2005
(C) 2006 (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
63. ਸਵਰਨ ਜਯੰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
(A) 1996 (B) 1997
(C) 1998 (D) 1999
64. ਕੱਟ-ਆਫ ਪੱਧਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਗਰੀਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ;
(A) ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ (B) ਗਰੀਬੀ ਸੀਮਾ
(C) ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪੱਧਰ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
65. ਪੇਂਡੂ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ?

- (A) ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਤ ਕਿਸਾਨ (B) ਖੇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ
(C) ਪੇਂਡੂ ਕਾਰੀਗਰ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

66. ਗਰੀਬੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ; ਨਿਰਪੇਖ ਗਰੀਬੀ, ਸਾਪੇਖ ਗਰੀਬੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
67. ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
68. ਮਨਰੇਗਾ ਅਧੀਨ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 100 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
69. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗਰੀਬੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
70. ਭਾਰਤੀ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਡੀਪੀ ਵਧਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰੀਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ((ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 8. ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ

71. ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
(A) ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦ (B) ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਖਰੀਦ
(C) ਖੇਤੀ-ਆਗਾਤਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
72. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ?
(A) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ (B) ਖੇਤਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੈਂਕ
(C) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
73. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਹੈ?
(A) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ (B) ਆਰ ਆਰ ਬੀ (RRBs)
(C) ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸਤ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
74. ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?
(A) ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ (B) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
75. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(A) ਉਪਜ ਦੀ ਗਰੇਡਿੰਗ (B) ਉਪਜ ਦਾ ਭੰਡਾਰਨ
(C) ਉਪਜ ਦੀ ਵਿਕਰੀ (D) ਜੈਵਿਕ ਆਗਾਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

76. ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਪੇਂਡੂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਬਪੱਖੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
77. ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
78. ਕੇ ਸੀ ਸੀ ਸਕੀਮ 1998 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
79. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਖੇਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
80. ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਰਸਾਇਣਕ ਆਗਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 9. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ

81. ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਜਬਲ, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਇਸ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
(A) ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ (B) ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ
(C) ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਪੱਤੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
82. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਕ ?
(A) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (B) ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ
(C) ਪਰਵਾਸ (D) ਇਹ ਸਭ
83. ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
(A) ਸਾਖਰਤਾ (B) ਸਿੱਖਿਆ
(C) ਗਿਆਨ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
84. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ?
(A) AICTE (B) NCERT
(C) UGC (D) MCI
85. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ?

- (A) ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B)

- (B) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
(D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

86. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ . (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
87. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
88. NCERT ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
89. ਪਰਵਾਸ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਵੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
90. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 10% ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 10. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ

91. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
(A) ਮੌਸਮੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (B) ਛੁਪਾਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ
(C) ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (D) ਇਹ ਸਭ
92. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
(A) ਗਰੀਬੀ (B) ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ
(C) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
93. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੱਧ ਹੈ , ਇਹ ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?
(A) ਆਰਥਿਕ ਪਛੜੇਪਣ (B) ਸਮਾਜਿਕ ਪਛੜੇਪਣ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
94. ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਾਤਰਾ ਜੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਜਰਤ ਦਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ , ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:
(A) ਕਾਰਜ ਸ਼ਕਤੀ (B) ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ
(C) ਕਿਰਤ ਪੂਰਤੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
95. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਹਨ:
(A) ਕਾਰਜ ਸ਼ਕਤੀ (B) ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ
(C) ਕਿਰਤ ਪੂਰਤੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

96. ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾੜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
97. ਵਰਕਫੋਰਸ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
98. ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵੱਧ ਹੈ । (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
99. ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੈਕਰੀ-ਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
100. ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 183 ਦਿਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 11. ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ

101. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਊਰਜਾ ਦਾ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ?
(A) ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ (B) ਬਿਜਲੀ
(ਸੀ) ਬਾਲਣ (D) ਕੋਲਾ
102. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ?
(A) ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ (B) ਬਾਇਓਮਾਸ ਊਰਜਾ
(C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
103. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਊਰਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ?
(A) ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ (B) ਕੋਲਾ

- (C) ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
104. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਵਰ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ?
 (A) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਨਾਕਾਫੀ ਉਤਪਾਦਨ (B) ਉੱਚ ਟੀ ਐਂਡ ਡੀ ਘਾਟੇ
 (C) ਘੱਟ PLF (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
105. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਵਰ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓਗੇ?
 (A) ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ (B) PLF ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ
 (C) ਵਧੇਰੇ ਨਿਵੇਸ਼ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

106. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
107. ਸੜਕਾਂ, ਪੁਲ, ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਆਦਿ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
108. ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
109. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
110. ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚੌੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 12. ਸਿਹਤ

111. ਸਿਹਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ?
 (A) ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ (B) ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ
 (C) ਦੋਵੇਂ (A) ਅਤੇ (B) (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
112. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਆਯੁਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 (A) ਐਲੋਪੈਥੀ (B) ਯੋਗਾ
 (C) ਯੂਨਾਨੀ (D) ਸਿੱਧ
113. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੀਐਚਸੀ, ਪੀਐਚਸੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਕੇਂਦਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ?
 (A) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਸਿਸਟਮ (B) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
 (C) ਤੀਸਰੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
114. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ?
 (A) ਮੌਤ ਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ (B) ਆਈਐਮਆਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ
 (C) ਐਮਐਮਆਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ (D) ਇਹ ਸਾਰੇ
115. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ?
 (A) ਜੀਵਨ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ (B) ਮੌਤ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ
 (C) ਬਾਲ ਮੌਤ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ

116. ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
117. ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਮਿਆਰ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
118. ਭਾਰਤੀ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਯੁਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
119. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
120. ਸੀਐਚਸੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 13. ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ

121. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਕਦੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
 (A) 1985 (B) 1986
 (C) 1987 (D) 1988
122. ਉਹ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;
 (A) ਗੈਰ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਰੋਤ (B) ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਰੋਤ

- (C) ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਰੋਤ (D) ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ
123. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ?
 (A) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿਸਫੋਟ (B) ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ
 (C) ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ (D) ਇਹ ਸਭ
124. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ CPCB ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
 (A) 1974 (B) 1975
 (C) 1976 (D) 1994
125. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ?
 (A) ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ (B) ਲੋਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ
 (C) ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ (D) ਇਹ ਸਭ
- ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ
126. ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਜੈਵਿਕ ਅਤੇ ਅਬਾਇਓਟਿਕ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
127. ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
128. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
129. ਮਨੁੱਖ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਅੰਗ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
130. ਓਜ਼ੋਨ ਦੀ ਕਮੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂਖਿਅਕੀ ਅਭਿਆਸ 1. ਸਹਿਸੰਬੰਧ

131. (ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦਾ ਮੁੱਲ) ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ:
 (A) 0 ਅਤੇ 1 (B) -1 ਅਤੇ 0
 (C) -1 ਅਤੇ +1 (D) ਦੋ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ
132. ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਬੰਧ ਦੇ?
 (A) +ve & -ve (B) ਲੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਗੈਰ ਲੀਨੀਅਰ
 (C) ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਮਲਟੀਪਲ (D) ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
133. ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਉੱਥੇ ਹੈ;
 (A) ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ (B) ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ
 (C) ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
134. ਸੰਪੂਰਨ ਸਬੰਧ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ?
 (A) -3 ਅਤੇ 3 (B) 0
 (C) 0 ਜਾਂ 1 (D) -1 ਜਾਂ 1
- 135। ਕਿੰਨੇ ਚਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) ਸਾਰੇ
- ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ
136. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚਰ ਇੱਕੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
137. ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
138. ਸਹਿਸਬੰਧ ਚਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
139. ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 0 ਅਤੇ 1 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
140. ਜੇਕਰ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਡੇਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਹਿਸੰਬੰਧ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

ਅਭਿਆਸ 2. ਸੂਚਕਾਂਕ (Index Number)

141. ਸੂਚਕਾਂਕ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ?
 (A) ਹੋਰੇਸ ਸੇਕਿਰਸਟ (B) ਇਰਵਿੰਗ ਫਿਸ਼ਰ
 (C) ਕਰਾਕਸਟਨ ਅਤੇ ਕਾਉਡਨ (D) ਬਿਸ਼ਪ ਫਲੀਵੈਲ
142. ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ?
 (A) ਫਿਸ਼ਰ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ (B) ਲਾਸਪੀਅਰ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ
 (C) ਪਾਸਚੇ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
143. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ?
 (A) ਲੈਸਪੀਅਰ ਦੀ ਵਿਧੀ (B) ਪਾਸਚੇ ਦੀ ਵਿਧੀ
 (C) ਫਿਸ਼ਰ ਦੀ ਵਿਧੀ (D) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ
144. ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 (A) ਸਹਿਸਬੰਧ (B) ਸੂਚਕਾਂਕ
 (C) ਇਹ ਦੋਵੇਂ (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
145. ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
 (A) CPI (B) WPI
 (C) IIP (D) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
- ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਥਨ
146. ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਧਾਰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
 147. ਸੂਚਕਾਂਕ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਿਸ਼ਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
 148. ਸੂਚਕਾਂਕ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਯੋਗੀ ਸਾਧਨ ਹਨ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
 149. ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)
 150. ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। (ਸਹੀ/ਗਲਤ)

1	D	26	ਗਲਤ	51	B	76	ਸਹੀ	101	C	126	ਸਹੀ
2	B	27	ਸਹੀ	52	B	77	ਸਹੀ	102	C	127	ਸਹੀ
3	A	28	ਸਹੀ	53	C	78	ਸਹੀ	103	D	128	ਸਹੀ
4	B	29	ਗਲਤ	54	B	79	ਗਲਤ	104	D	129	ਸਹੀ
5	A	30	ਸਹੀ	55	D	80	ਗਲਤ	105	D	130	ਗਲਤ
6	ਸਹੀ	31	B	56	ਸਹੀ	81	B	106	ਸਹੀ	131	C
7	ਸਹੀ	32	C	57	ਸਹੀ	82	D	107	ਸਹੀ	132	D
8	ਗਲਤ	33	D	58	ਸਹੀ	83	A	108	ਗਲਤ	133	B
9	ਸਹੀ	34	C	59	ਸਹੀ	84	B	109	ਸਹੀ	134	D
10	ਸਹੀ	35	C	60	ਸਹੀ	85	C	110	ਸਹੀ	135	D
11	C	36	ਸਹੀ	61	D	86	ਸਹੀ	111	B	136	ਸਹੀ
12	B	37	ਸਹੀ	62	C	87	ਗਲਤ	112	A	137	ਗਲਤ
13	B	38	ਗਲਤ	63	B	88	ਗਲਤ	113	A	138	ਗਲਤ
14	A	39	ਗਲਤ	64	A	89	ਸਹੀ	114	D	139	ਗਲਤ
15	B	40	ਗਲਤ	65	D	90	ਗਲਤ	115	D	140	ਸਹੀ
16	B	41	C	66	ਸਹੀ	91	D	116	ਗਲਤ	141	D
17	C	42	D	67	ਸਹੀ	92	D	117	ਸਹੀ	142	A
18	A	43	C	68	ਸਹੀ	93	C	118	ਸਹੀ	143	D
19	B	44	D	69	ਸਹੀ	94	C	119	ਸਹੀ	144	B
20	C	45	B	70	ਸਹੀ	95	B	120	ਸਹੀ	145	A
21	D	46	ਗਲਤ	71	C	96	ਸਹੀ	121	B	146	ਸਹੀ
22	C	47	ਸਹੀ	72	D	97	ਸਹੀ	122	A	147	ਸਹੀ
23	B	48	ਸਹੀ	73	C	98	ਸਹੀ	123	D	148	ਸਹੀ
24	C	49	ਸਹੀ	74	C	99	ਸਹੀ	124	A	149	ਗਲਤ
25	B	50	ਸਹੀ	75	D	100	ਗਲਤ	125	D	150	ਗਲਤ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੈਂਕ (DA ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ)

10+2 (2022-23)

ਵਿਸ਼ਾ: ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ

ਭਾਗ-I -ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ

3 ਅੰਕ

1. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ (Macro Economics) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਮੁੱਚੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਡਵਰਡ ਸ਼ਾਪੀਰੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।"

2. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਸ਼ਟੀ ਚਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਰਥਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ:

1. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ .2. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤ. 3. ਉਪਭੋਗ ਸਿਧਾਂਤ, 4. ਨਿਵੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਆਦਿ

3. ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ : ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਦਰਾ ।

4. ਅਸਲ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਅਨੁਸਰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਸਟਾਕ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਕੋਈ ਵੀ ਚਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ 'ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਟਾਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ: 31 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।

7. ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਰ ਨੂੰ 'ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ: ਆਮਦਨ, ਖਰਚ, ਵਿਆਜ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਕਲਪ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਕਲਪ ਹਨ।

8. ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਾਪਸੀ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ: ਬੱਚਤ, ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਆਦਿ

9. ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂਵੇਸ਼ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਮਾਂਵੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ: ਨਿਵੇਸ਼, ਨਿਰਯਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਭੁਗਤਾਨ ਆਦਿ।

10. ਘਰੇਲੂ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ?

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ = ਘਰੇਲੂ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ + ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ।

ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਰਿਣਾਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਘਰੇਲੂ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

11. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਧੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਆਮਦਨ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਕ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਕਾਰਕ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

12. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀ ਖਰਚ ਦੀ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਖਰਚ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਾਪ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅੰਤਮ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਅੰਤਿਮ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

13. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਾਧੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	(ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
(i) ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ	25,000
(ii) ਮੱਧਵਰਤੀ ਉਪਭੋਗ	3000
(iii) ਸਥਿਰ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਉਪਭੋਗ	600

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ:

ਮੁੱਲ ਵਾਧਾ = ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ - ਮੱਧਵਰਤੀ ਉਪਭੋਗ

ਮੁੱਲ ਵਾਧਾ = 25000- 3000 = 22000 ਕਰੋੜ

14. ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ 'ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

15. ਵਸਤੂ-ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਸਤੂ-ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਦੇਹਰਾ ਇਤਫ਼ਾਕ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਔਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

16. ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੁਦਰਾ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ।

17. ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜਨਤਾ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਕਰੰਸੀ (ਨੋਟ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ) ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਨਕਦੀ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਮੁਦਰਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

18. ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡੀ ਕਾਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਬੈਂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਦਰਾ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸਿਖਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

19. ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ

ਉੱਤਰ: ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਉਹ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਜ ਇਸ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਕਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

20. ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਖਾਸ ਆਰਥਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

21. ਬੈਂਕ ਦਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਬੈਂਕ ਦਰ ਉਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਆਜ ਦਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੈਂਕ ਦਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

22. ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ: ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਉਜਰਤ ਦਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

23. ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ 'ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ' ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਕੋਨਜ਼ੀਅਨ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਉਹ ਸਮੇਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

24. ਅਣਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: ਅਣਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ: ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਵੈਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਣਇੱਛਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ।

25. ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (APC) ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (APC) ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਉਪਭੋਗ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੇ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੀ ਅਨੁਪਾਤ ਉਪਭੋਗ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

$$APC = \frac{C}{Y}$$

26. ਜੇਕਰ ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 0.75 ਹੈ, ਤਾਂ ਐਸਤ ਬੱਚਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ?

ਉੱਤਰ: ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (APC) = 0.75

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: $APC + APS = 1$

ਐਸਤ ਬੱਚਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (APS) = $1 - APC$

$$= 1 - 0.75$$

$$= 0.25$$

27. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

Y	C	I	AD
---	---	---	----

0	100	25	
200	150	25	
400	200	25	
500	250	25	
600	300	25	

ਉੱਤਰ:

Y	C	I	AD
0	100	25	125
200	150	25	150
400	200	25	225
500	250	25	275
600	300	25	325

28. ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ: ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

$$K = \frac{\Delta Y}{\Delta I}$$

29. ਜੇਕਰ MPC 0.60 ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਣਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੱਭੋ।

ਉੱਤਰ: MPC = 0.60 ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ

$$\text{ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: } K = \frac{1}{1-MPC} = \frac{1}{1-0.60} = \frac{1}{0.40} = \frac{100}{40} = 2.5 \text{ Ans}$$

30. ਜੇਕਰ ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 0.5 ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਣਕ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ: MPC = 0.5 ਦਿੱਤੇ

$$\text{ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: } K = \frac{1}{1-MPC} = \frac{1}{1-0.5} = \frac{1}{0.5} = \frac{10}{5} = 2 \text{ ਉੱਤਰ}$$

31. MPS=0.8 ਹੋਣ 'ਤੇ ਗੁਣਕ ਪਤਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: MPS = 0.8

$$\text{ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: } K = \frac{1}{MPS} = \frac{1}{0.8} = \frac{10}{8} = 1.25 \text{ ਉੱਤਰ}$$

32.: ਘੱਟ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜੇਕਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ, ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

33. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜੇਕਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

34. ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ : ਜੇਕਰ ਕਰ ਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਦਾ ਅਸਲ ਬੋਝ ਇੱਕ ਹੀ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ : ਜੇਕਰ ਕਰ, ਕਰ ਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਅਸਲ ਬੋਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

35. ਆਧੁਨਿਕ ਬੈਂਕਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: 1. ਆਧੁਨਿਕ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈੱਟ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਕਰ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

36. ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਜਮਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ: ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ : ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ। ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

37. ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰ : ਜੇਕਰ ਕਰ ਅਧਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦੀ ਦਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਰ ਅਧਾਰ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਰ ਦੀ ਦਰ ਓਨੀ ਹੀ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ।

38. ਪ੍ਰਤੀਗਾਮੀ ਕਰ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਤੀਗਾਮੀ ਕਰ: ਜੇਕਰ ਕਰ ਅਧਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦੀ ਦਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਗਾਮੀ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਗਾਮੀ ਕਰ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਰ ਦੀ ਦਰ ਓਨੀ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

39. ਮੁੱਢਲੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜੇਕਰ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਘਾਟਾ ਮੁੱਢਲੇ ਘਾਟੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਮੁੱਢਲੇ ਘਾਟੇ = ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ- ਵਿਆਜ ਭੁਗਤਾਨ

40. ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਦਰ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਇਕ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ।

41. ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ: ਉਹ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ, ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

42. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ: ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

1. ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਆਯਾਤ ਕਰਨ ਲਈ।
2. ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਤੇਹਫੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।
3. ਵਿੱਤੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ।
4. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ।
5. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ।

43. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

44. ਇੱਕ ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਉਹ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

45. ਅਨੁਕੂਲ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁੱਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

46. ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁੱਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

47. ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਦੇ ਭਾਗ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

1. ਦਿਸ਼ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਭਾਵ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ
2. ਅਦਿੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਭਾਵ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ।
3. ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕਤਰਫਾ ਤਬਾਦਲਾ।

48. ਆਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਜਦੋਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਮੁੱਲ (-) 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਉੱਤਰ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਕਾਇਆ = -1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ = ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ - ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ

$$-1200 = 500 - \text{ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ}$$

$$\text{ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ} = 500 + 1200 = 1700 \text{ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ।}$$

49. ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੱਭੋ।

ਉੱਤਰ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਕਾਇਆ = -800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ = ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ - ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ

$$-800 = 900 - \text{ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ}$$

$$\text{ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ} = 900 + 800 = 1700 \text{ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ।}$$

50. ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 1800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਬਕਾਇਆ = -1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ 1800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ = ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ- ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ
- 1600 = 1800- ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ
ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ = 1800+1600 = 3400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ।

ਭਾਗ-ਬੀ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ

51. 1947 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ 86% ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਸਿਰਫ 14% ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੌਖਣਾ ਸੀ।

52. 1947 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਗਤੀਹੀਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਕਿਵੇਂ?

ਉੱਤਰ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਗਤੀਹੀਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੀ।

53. ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਅਵਿਕਸਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਵਿਕਸਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਪੱਛੜੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸੀ।

2. ਗਤੀਹੀਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਰਿਣਾਤਮਕ ਵੀ ਸੀ।

54. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਐਸਟ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ: ਇਹ 1951 ਵਿੱਚ 33 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 69 ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਗਣਨਾ 2011 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 74.04% ਹੈ। ਮਰਦ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 82.14% ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 65.46% ਹੈ।

55. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ: ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਗਰੀਬੀ: ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਵੀ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

56. ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਕਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ?

ਉੱਤਰ: ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ 1 ਜਨਵਰੀ, 2015 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਨੀਤੀ ਥਿੰਕ ਟੈਂਕ' ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

57. ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼;

1. ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ।
2. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
3. ਨਿਯੋਜਨ ਪ੍ਰਤੀ ' ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ।
4. ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

58. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪਛੜੇਪਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ।

2. ਆਧੁਨਿਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਆਗਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ, ਆਧੁਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਘਾਟ ਹੈ।

59. ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 60 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਸਿਲ ਹੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1967-68 ਵਿੱਚ ਹੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 25% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੇਤੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਕਾਸ 80ਵਿਆਂ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

60. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਯਕੀਨੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਮੀਂਹ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟੇਗੀ।

2. ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ, ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

61. ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ: ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ, ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ, ਪਛੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਿਰਜਣ, ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਦਯੋਗ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

62. ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ, 1991 ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਗੁਣ ਜਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਔਸਤ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਲਗਭਗ 7% ਰਹੀ ਹੈ।

2. ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਲਗਭਗ 6% ਦੀ ਔਸਤ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

63. ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਨੀਤੀ: ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1948 ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ।

64. ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ 1991 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ "ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ" ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 1991 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਮਾਯੋਜਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ, 1991 ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

65. ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ 1991 ਵਿੱਚ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਦੋ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ: ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

2. ਐਮ.ਆਰ.ਟੀ.ਪੀ. ਐਕਟ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ: 1991 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਮ.ਆਰ.ਟੀ.ਪੀ. ਐਕਟ 1969 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। 2002 ਵਿੱਚ ਐਮ.ਆਰ.ਟੀ.ਪੀ. ਐਕਟ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਐਕਟ 2002 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

66. ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ 1991 ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਦੋ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ ।

ਉੱਤਰ: 1. ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸੰਕੁਚਨ: ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ, 1991 ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 17 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 8 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਹੋਰ ਘਟਾ ਕੇ 2 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2. ਵਿਨਿਵੇਸ਼: ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪੂੰਜੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

67. ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ 1991 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਦੋ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਨਿਰਯਾਤ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ: ਨਿਰਯਾਤ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਨੀਤੀ ਨੂੰ 1991 ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਬਦਲੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਟੈਰਿਫ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰ: ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ 100% FDI ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

68. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਛੁਪੀ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਿੱਟਾ ਗਰੀਬੀ ਹੈ।

2. ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਗਰੀਬੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

69. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਉੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

70. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਨਤ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; (A) ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ (B) ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ।

71. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਉਹ ਸਰੋਤ ਜੋ ਕਰਜ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਰਸਮੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ।

72. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜੋ ਰਸਮੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੈਂਕ।

73. ਤੁਸੀਂ ਨਾਬਾਰਡ(NABARD) ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਨਾਬਾਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 12 ਜੁਲਾਈ 1982 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਪੁਨਰਵਿੱਤੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕਾਂ, ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ, ਆਰ.ਆਰ.ਬੀਜ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਵਿੱਤੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

74. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਨਾਕਾਫੀ ਕਰਜ਼ੇ: ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ।

2. ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੱਟ ਕਰਜ਼ਾ: ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਲੋਕ, ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

75. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ: ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

2. ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ: ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਧਾਰ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

76. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਕਾਰਜਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਜਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਧਰ, ਸਿਹਤ ਮਾਪਦੰਡ, ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੈ।

77. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਉਤਪਾਦਕ ਸਰੋਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਿਹਤ ਦੇ ਮਿਆਰ, ਮੁਹਾਰਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

78. ਸਿੱਖਿਆ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਸਰੋਤ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸਿੱਖਿਆ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਬੁੱਧੀ, ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

79. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

2. ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ: ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

80. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਸਰਵਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ: ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ 1960 ਤੱਕ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਰਤ ਇਸ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2. ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਦਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ।

81. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ: ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

2. ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ: ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

82. ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ: ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

83. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

2. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।

84. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ: ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਘਟੇਗੀ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

2. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਦਰ: ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ।

85. ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ, ਪੁਲ, ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ

86. ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਕੋਲਾ: ਕੋਲਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦਾ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ 1950-51 ਵਿੱਚ 328 ਟਨ ਸੀ ਜੋ 2018-19 ਵਿੱਚ ਵਧ ਕੇ 6754 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ।

2. ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ: ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਹੈ।

87. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ: ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਵਾਯੂ ਉਰਜਾ: ਵਾਯੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਰਜਾ ਨੂੰ ਵਾਯੂ ਉਰਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

88. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਦੋ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਨਾਕਾਫੀ ਉਤਪਾਦਨ: 31.12 ਨੂੰ 2019, ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਸਮਰੱਥਾ 369.93 ਗੀਗਾਵਾਟ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।

2. ਵਾਯੂ ਉਤਪਾਦਨ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਘੱਟ ਪ੍ਰਯੋਗ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਜਨਵਰੀ 2006 ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਤੱਕ PLF ਔਸਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 70.95% ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਿਤ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ 70% ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

89. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਸਿਸਟਮ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ।

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਸਿਸਟਮ: ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ (PHCs) ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ (CHCs) ਅਤੇ ਸਬ-ਸੈਂਟਰ (SCs) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

90. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ, ਕਲੀਨਿਕ, ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ, ਹਸਪਤਾਲ, ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 80% ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਗਭਗ 80% ਆਬਾਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਓਪੀਡੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ।

91. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਘੱਟ ਜਨਤਕ ਖਰਚਾ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਹੈ। 2018-19 ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ 1.28% ਸੀ।

2. ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਲੇਰੀਆ, ਡੇਂਗੂ ਤਪਦਿਕ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਏਡਜ਼, ਕੈਂਸਰ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯਤਨ ਅਜੇ ਵੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ।

92. ਵਾਤਾਵਰਣ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ, ਪੌਦਿਆਂ, ਸੂਖਮ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ"

93. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਰਸਾਇਣਕ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਣਚਾਹੇ ਬਦਲਾਅ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵਿਤ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

94. ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਣਚਾਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

95. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: 1. ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ, ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ; ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਦਰੱਖਤ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

96. ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ: ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹੈ।

2. ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ: ਲੋਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

97. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

98. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੇ ਔਸਤ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਮੀਥੇਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਨੁੱਖਜਾਤੀ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਭਾਗ-C

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਲਈ ਸਾਂਖਿਅਕੀ

99. ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸਬੰਧ ਇੱਕ ਅੰਕੜਾ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

100. ਧਨਾਤਮਿਕ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਚਰਾਂ ਇੱਕੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।, ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਧਨਾਤਮਿਕ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਚਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੂਜੇ ਚਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਕੀਮਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਪੂਰਤੀ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਤੀ ਵੀ ਘਟਦੀ ਹੈ।

101. ਰਿਣਾਤਮਿਕ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਚਰਾਂ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਰਿਣਾਤਮਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਚਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਚਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਜਿਵੇਂ ਕੀਮਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਮੰਗ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਕੀਮਤ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਗ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

102. ਸਧਾਰਨ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਚਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਸਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਚਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

103. ਬਿਖਰੇ ਬਿੰਦੂ ਚਿਤਰ ਵਿਧੀ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋ ਗੁਣ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ; 1. ਸਰਲ ਤਰੀਕਾ; ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਲ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

2. ਲਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵੀ; ਇਹ ਵਿਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਡੇਟਾ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

104. ਸੂਚਕਾਂਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਸੂਚਕਾਂਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਉਸ ਅੰਕੜਾ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਚਰ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਪੇਖਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

105. ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਉਪਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਸਾਪੇਖਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿੰਗਾਈ ਜਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ; ਕੀਮਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ, ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ;

$$\text{ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਮੁੱਲ} = \frac{1}{\text{ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ}}$$

106. ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ; 1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਔਸਤ; ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਔਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਧਮਾਨ ਜਾਂ ਮਾਧਿਅਕ, ਬਹੁਲਕ ਆਦਿ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਚਕਾਂਕ ਵੀ ਔਸਤ ਹਨ, ਔਸਤ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ।

2. ਸੂਚਕਾਂਕ ਸਮੇਂ, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਰ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਪੇਖਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ।

107. ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਮ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. ਸੂਚਕਾਂਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੱਥ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੀਮਤ ਸਕੋਪ ਹੈ।

108. ਥੋਕ ਮੁੱਲ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਥੋਕ ਮੁੱਲ ਸੂਚਕਾਂਕ (WPI) ਨੰਬਰ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਥੋਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਆਈ.(WPI) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਥੋਕ ਕੀਮਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੈਂਕ (DA ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ)

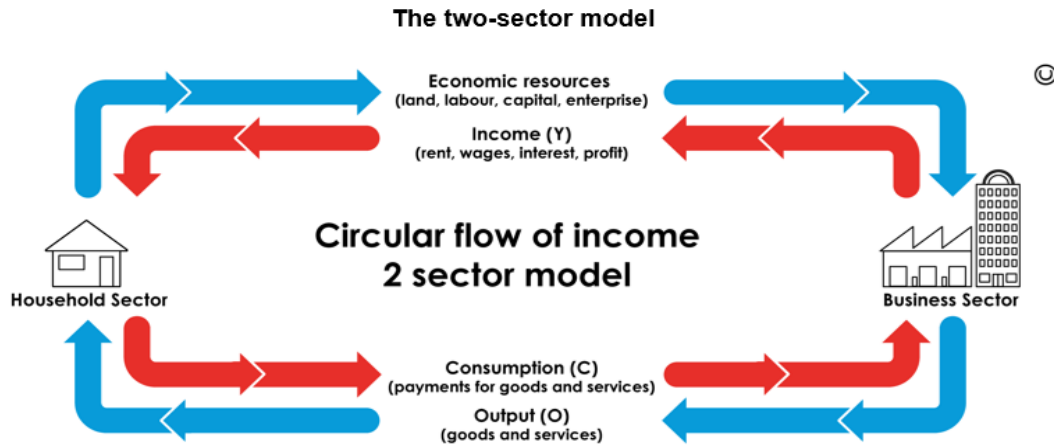
ਵਿਸ਼ਾ: ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ

(2022-23)

1. ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਦੋ ਖੇਤਰੀ ਮਾਡਲ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਅਜਿਹੇ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ, ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ, ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ, ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਸਾਧਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਅੰਤਿਮ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਦੋ ਸੈਕਟਰ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਦੋ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹਨ।

2. ਸਟਾਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: ਸਟਾਕ : ਕੋਈ ਵੀ ਚਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ 'ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਟਾਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ; 31 ਮਾਰਚ, 2020 ਨੂੰ; ਬਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।

ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਕੋਈ ਵੀ ਚਰ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਆਮਦਨੀ ਖਰਚੇ, ਵਿਆਜ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਕਲਪ ਹਨ।

3. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ
(i) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ	475
(ii) ਸਬਸਿਡੀਆਂ	300

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ = ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ- ਸਬਸਿਡੀਆਂ

$$\text{ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ} = 475 - 300 = 175 \text{ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ।}$$

4. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	(ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
(i) ਬਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ	31000
(ii) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	3225
(iii) ਘਿਸਾਵਟ	1820
(iv) ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ	400

ਉੱਤਰ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ = GNP_{MP} - ਘਿਸਾਵਟ - ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ

$$\text{ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ} = 31000 - 1820 - 400$$

$$\text{ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ} = ₹ 28780 \text{ ਕਰੋੜ}$$

5. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੱਭੋ;

(ਮਦਾਂ)	(ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ	43500
ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ	12400
ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ	15800
ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗਰੈਚੁਟੀ	4500

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ; ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ = ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ+ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ+ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗਰੈਚੁਟੀ

$$\text{ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ} = 43500 + 12400 + 4500 = ₹ 60400 \text{ ਕਰੋੜ}$$

6. ਅਨੁਮਾਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਨ ਬੇਸੀ ਪਤਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	(ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
ਕਿਰਾਇਆ	1510
ਰਾਇਲਟੀ	340

ਵਿਆਜ	1280
ਲਾਭ	1350

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ; ਪ੍ਰਚਲਨ ਬੇਸ਼ੀ = ਕਿਰਾਇਆ + ਰਾਇਲਟੀ + ਵਿਆਜ+ ਲਾਭ

$$\text{ਪ੍ਰਚਲਨ ਬੇਸ਼ੀ} = 1510+340+1280+1350 = ₹ 4480 \text{ ਕਰੋੜ}$$

7. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਤਾ ਕਰੋ; (i) . ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ (ii) ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ

(ਮਦਾਂ)	ਰੁਪਏ (ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	1310
ਲਾਭ	1400
ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਮਦਨ	1564
ਵਿਆਜ	1140
ਤਨਖਾਹ	1014
ਕਿਰਾਇਆ	1144

ਉੱਤਰ; (i)ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ = ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ + ਲਾਭ + ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਮਦਨ + ਵਿਆਜ + ਤਨਖਾਹ + ਕਿਰਾਇਆ

$$\text{ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ} = 1310+1400+1564+1140+1014+1144 = ₹ 7572 \text{ ਕਰੋੜ}$$

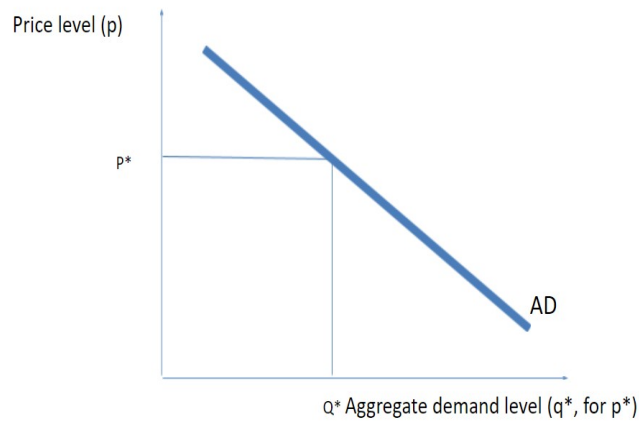
(ii) ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ; ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ- ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਕ ਆਮਦਨ

$$7572 - 1310 = ₹ 6262 \text{ ਕਰੋੜ}$$

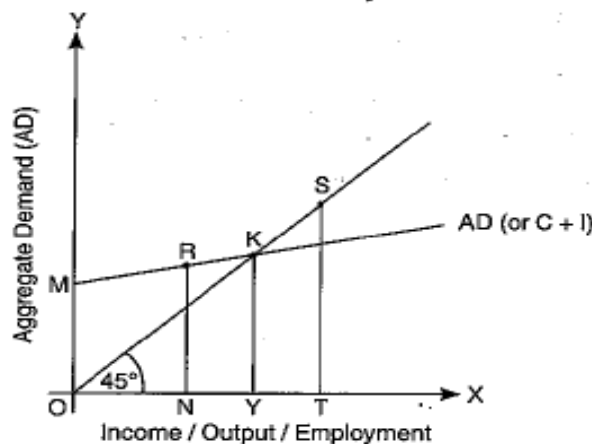
8. ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਮੰਗ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

1. ਸਮੁੱਚੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਆਮ ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ: ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਆਮ ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਉਲਟ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਮ ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਮ ਕੀਮਤਾਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਕਰ AD ਦੀ ਰਿਣਾਤਮਕ ਢਲਾਨ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਆਮ ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਉਲਟ ਸਬੰਧ ਹੈ।

2. ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਧਰ; ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇਕਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਘੱਟ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਕਰ AD ਦੀ ਧਨਾਤਮਕ ਢਲਾਨ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਧਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਧਨਾਤਮਕ ਸਬੰਧ ਹੈ।

9. ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਵਕਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ AS ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਤਪਾਦਕ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਭੋਗ ਅਤੇ ਬੱਚਤ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ ਹਨ।

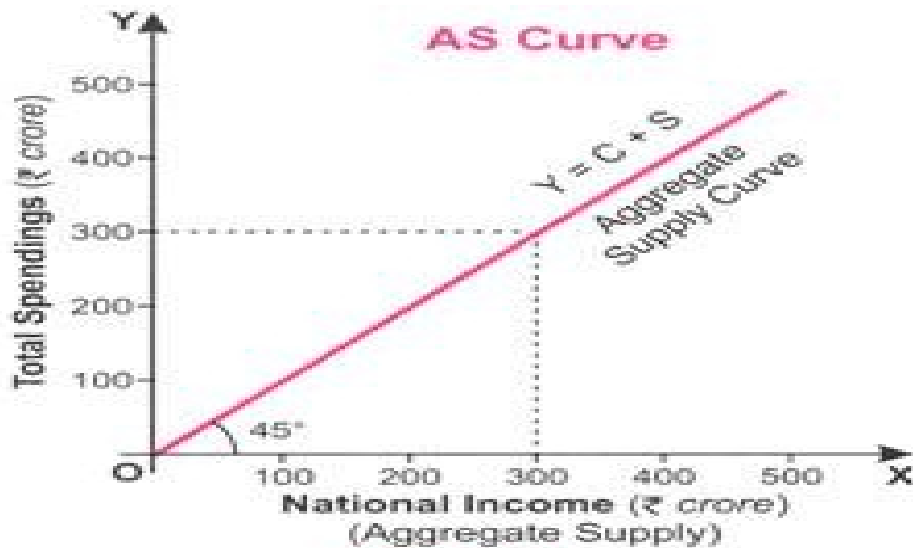
ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ: ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ = ਉਪਭੋਗ + ਬੱਚਤ

$$AS = C + S$$

AS ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ AS ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

ਆਮਦਨ (₹, ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)	ਕੁੱਲ ਸਪਲਾਈ (AS) (₹, ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
0	0
100	100
200	200
300	300
400	400
500	500

ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ AS ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। AS ਵਕਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ AS ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ AS ਵਕਰ AS ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਚਿੱਤਰੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ।

10. ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਚਾਲਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰੋ।

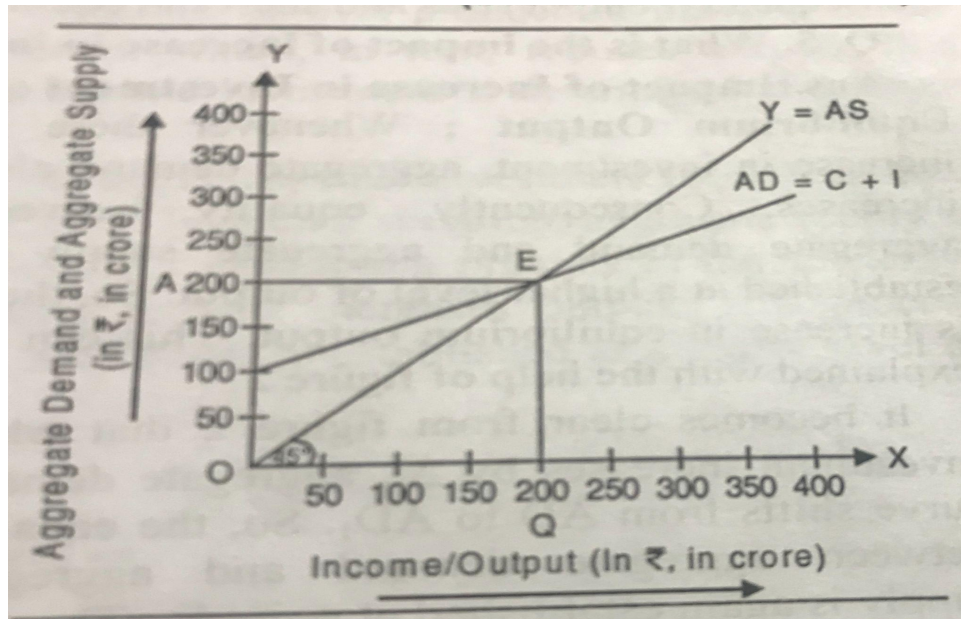
ਉੱਤਰ: ਨਿਵੇਸ਼ ਇਹ ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਜੋ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਵੇਸ਼ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਪਲਾਂਟ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ, ਤਿਆਰ ਮਾਲ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਚਾਲਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ : ਨਿਵੇਸ਼ ਜੋ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੈ-ਚਾਲਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਲਾਭ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਹ ਨਿਵੇਸ਼ ਜੋ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਲਾਭ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

11. ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਲਪਕਾਲੀਨ ਉਤਪਾਦਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਆਮਦਨ/ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ X ਧੁਰੇ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ Y ਧੁਰੇ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। AS ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਵਕਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ AD ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਕਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਿੰਦੂ E 'ਤੇ ਕੱਟਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਬਿੰਦੂ E ਸਮੁੱਚੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ OQ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ OA ਜਾਂ ₹ 200 ਕਰੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

12. ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 0.6 ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ₹ 500 ਕਰੋੜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: MPC = 0.6 $\Delta I = ₹ 500$ ਕਰੋੜ

$$K = \frac{1}{1-MPC}, K = \frac{1}{1-0.6}, K = \frac{1}{0.40}, K = \frac{100}{40}, K = 2.5$$

ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ = $\Delta I \cdot K = 500 \times 2.5 = ₹ 1250$ ਕਰੋੜ

13. ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਐਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 0.8 ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ 4000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਵਾਧੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: MPC = 0.8 $\Delta I = ₹ 4000$ ਕਰੋੜ

$$K = \frac{1}{1-MPC}, K = \frac{1}{1-0.8}, K = \frac{1}{0.20}, K = \frac{100}{20}, K = 5$$

ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ = ΔI . $K = 4000 \times 5 = ₹ 20000$ ਕਰੋੜ

14. ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ: ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਸਥਿਰ ਉਤਪਾਦਨ ਪਰ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ; ਜਦੋਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਫੀਤਕ ਅੰਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

3. ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ : ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਪਾਦਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

15. ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ?

ਉੱਤਰ: ਮੰਗ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਧਾ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

1. ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ; ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2. ਕਰ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ: ਸਰਕਾਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ।
3. ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਮੀ: ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਵਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਸਰਕਾਰ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਸਮੁੱਚੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

16. ਮੁਦਰਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੰਮ ਲਿਖੋ?

ਉੱਤਰ: ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ;

1. ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ : ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਹੈ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਮੁੱਲ ਦਾ ਮਾਪ: ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਦਰਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਖਾਤੇ ਦੀ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੰਡਾਰ: ਮੁਦਰਾ ਮੁੱਲ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।
4. ਮੁੱਲ ਦਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ : ਮੁੱਲ ਦੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਦਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

17. ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਕੰਮ:

1. ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ 'ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇਸ਼ੂ' ਜਾਂ 'ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਨੋਟ ਇਸ਼ੂ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਬੈਂਕਰ, ਏਜੰਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ: ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਬੈਂਕਰ ਏਜੰਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ, ਏਜੰਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਬੈਂਕ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਬੈਂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

18. ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਉਹ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕੰਮ ;

1. ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ : ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
2. ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣਾ : ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਦੀ ਸਰਵੇਤਮ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਬੈਂਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰਿਜ਼ਰਵ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
3. ਸਾਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ: ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਮੁੱਢਲੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਾਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

19. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬਜਟ ਘਾਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ?

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਹਨ;

1. ਆਮਦਨ ਘਾਟਾ 2. ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ 3. ਮੁੱਢਲਾ ਘਾਟਾ

1. ਆਮਦਨ ਘਾਟਾ: ਆਮਦਨ ਘਾਟਾ, ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿੰਨਾ ਆਮਦਨ ਖਰਚਾ ਵੱਧ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ: ਆਮਦਨ ਘਾਟਾ = ਆਮਦਨ ਖਰਚਾ - ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

$$RD = RE - RR$$

2. ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ: ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਮਦਨ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਨਾਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧੂ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ: ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ = ਬਜਟ ਖਰਚ - ਉਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

$$FD = BE - BR \text{ ਉਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ}$$

3. ਮੁੱਢਲਾ ਘਾਟਾ: ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਆਜ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਕਾਇਆ ਘਾਟਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਘਾਟਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ : ਮੁੱਢਲਾ ਘਾਟਾ = ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ - ਵਿਆਜ ਭੁਗਤਾਨ

$$PD = FD - IP$$

20. ਕਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਫਰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਜਬੂਰੀ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਨੂੰ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਕਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਕਰਦਾਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ।

1. ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ : ਜੇਕਰ ਕਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਦਾ ਅਸਲ ਬੋਝ ਇਕੋ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ, ਨਿਗਮ ਕਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।
2. ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ : ਜੇਕਰ ਕਰਦਾਤਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਅਸਲ ਬੋਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ, ਵਿਕਰੀ ਕਰ, ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਆਦਿ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ।

21. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	(₹ ਕਰੋੜ)
(i) ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ	9,000
(ii) ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਜ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ	400

ਉੱਤਰ: ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ: ਮੁੱਢਲਾ ਘਾਟਾ = ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ - ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਵਿਆਜ

ਮੁੱਢਲਾ ਘਾਟਾ = 9000-400 = ₹ 8600 ਕਰੋੜ

22. ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦੇ ਗੁਣ:

1. ਸਧਾਰਨ ਵਿਧੀ: ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ : ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਮਾਯੋਜਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
3. ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ: ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕਤ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਰਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਰਲਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

23. ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

1. ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ: ਉਹ ਖਾਤਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਪਾਸੜ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਦਾਂ : ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮਦਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (i) ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮਦਾਂ ਭਾਵ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ (ii) ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਮਦਾਂ ਭਾਵ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ (iii) ਇਕਪਾਸੜ ਹਸਤਾਂਤਰਣ।

2. ਪੂੰਜੀ ਖਾਤਾ: ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖਾਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਦਾਂ : (i) ਨਿੱਜੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ii) ਅਧਿਕਾਰਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ (iii) ਸਿੱਧਾ ਨਿਵੇਸ਼ (iv) ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਨਿਵੇਸ਼

24. ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ?

ਉੱਤਰ: 1. ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

2. ਆਰਥਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸੀਮਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

3. ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਅਦਿਸ਼ ਮਦਾਂ ਦੇਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇਵੇਂ ਵਿਹਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸੰਤੁਲਿਤ, ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਲੇਖਾ-ਜੇਖਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

25. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ:

(i) ਵਪਾਰ ਬਾਕੀ = ₹(-) 600 ਕਰੋੜ

(ii) ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ = ₹ 500 ਕਰੋੜ

ਉੱਤਰ: ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ: ਵਪਾਰ ਬਾਕੀ = ₹(-) 600 ਕਰੋੜ

ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ = ₹ 500 ਕਰੋੜ

ਵਪਾਰ ਬਾਕੀ = ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ - ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ

-600 = 500 - ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ

ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ = 500 + 600

ਆਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ = ₹ 1100 ਕਰੋੜ

ਭਾਗ-B

ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ

26. ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

(i) ਘੱਟ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ: , ਅਨਾਜ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 527 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ। ਕਣਕ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 64 ਲੱਖ ਟਨ ਰਿਹਾ।

(ii) ਪਿਛੜਾਪਣ: ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਬਹੁਤ ਪਿਛੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਆਧੁਨਿਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਅਣਉਪਲਬਧਤਾ ਆਦਿ

(iii) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ: ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੰਡੀ ਲਈ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

(iv) ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ: ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ;

(i) ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ii) ਮਹਲਵਾੜੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (iii) ਰਾਇਤਵਾੜੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

27. ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਲਪਵਿਕਸਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। 1947-48 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਸਿਰਫ 230 ਰੁਪਏ ਸੀ।

2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ c ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। 70% ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦਾ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਛੜੇਪਣ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਛੜੇਪਣ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਕੱਪੜਾ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਜੂਟ ਉਦਯੋਗ ਹੀ ਸਨ।

28. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਘੱਟ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ: ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ, ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ।

2. ਮਹਿੰਗਾਈ: ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਚਾਵਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਇਸ ਉੱਚੀ ਦਰ ਦਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

3. ਖੇਤੀ ਦਾ ਸੀਮਤ ਵਿਕਾਸ: ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਵੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

4. ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ: ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦਾ ਪਾੜਾ ਵਧਿਆ ਹੈ।

29. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ:

1. ਦੂਜੀ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ, ਦੂਜੀ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਪੱਛੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸਾਇਣਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
2. ਯਕੀਨੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਮੀਂਹ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟੇਗੀ।
3. ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ, ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਇਨਪੁਟਸ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4. ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ: ਖੇਤੀ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਰਸਮੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

30. ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ, 1991 ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: 1. ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਫੰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2. ਛੋਟੇ ਸਕੇਲ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ: ਛੋਟੇ ਸਕੇਲ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ: ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1991 ਨੇ MRTTP ਐਕਟ 1969 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2002 ਵਿੱਚ MRTTP ਐਕਟ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਐਕਟ 2002 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ: ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰ 4. ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1991, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

31. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 1991 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਦਾਰੀਕਰਨ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਉਦਾਰੀਕਰਨ: ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਸਰਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਹਿਤ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਨਿੱਜੀਕਰਨ: ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ (PSEs) ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੌਜੂਦਾ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ।

ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ: ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

32. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ;

1. ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ: ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਔਸਤ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧਾ ਦਰ ਲਗਭਗ 5% ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

2. ਖੇਤੀ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਪਿਛੜਾਪਣ: ਅੱਜ ਵੀ, ਭਾਰਤ ਦੀ 50% ਜਨਸੰਖਿਆ ਆਪਣੀ ਜੀਵਿਕਾ ਲਈ ਖੇਤੀ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵੀ ਪਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹੈ।

3. ਘੱਟ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

4. ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਸਫੋਟ: 1951 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਲਗਭਗ 36 ਕਰੋੜ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 2011 ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 121 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਧਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਗ਼ਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੈ।

33. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ:

1. ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਰਬਪੱਖੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।
3. ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।
4. ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ; ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

34. ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਰਸਾਇਣਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੈਵਿਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਾਦ ਅਤੇ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ।

35. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ:

1. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ- ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ: ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।
2. ਭੌਤਿਕ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ: ਭੌਤਿਕ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਭਾਵ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਭੌਤਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
3. ਉੱਚ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ: ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ: ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਢਾਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਢਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਪੂਲ ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਖੋਜਾਂ, ਕਾਢਾਂ ਅਤੇ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ,

36. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੁਝਾਅ:

1. ਜਨਤਕ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 6% ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
2. ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ: ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕੀਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਆਰਟੀਈ ਐਕਟ, 2009 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ: ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
4. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

37. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ:

1. ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।
2. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਘੱਟ ਦਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।
3. ਧੀਮੀ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ: ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਪਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ।
4. ਹੌਲੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ; ਸਟੀਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਹੈ।

38. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ:

1. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਦਰ; ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਦਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ।
2. ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ: ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਘਟੇਗੀ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
3. ਤੇਜ਼ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਜੇਕਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।
4. ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰ: ਬੱਚਤ, ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

39. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ

1. ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਆਧਾਰ: ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
2. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ: ਵਿਕਸਤ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੜਕ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4. ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਭਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਸਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

40. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ:

1. ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਨਾਕਾਫੀ ਉਤਪਾਦਨ: 31 ਦਸੰਬਰ 2019 ਤੱਕ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਸਮਰੱਥਾ 369.93 ਗੀਗਾਵਾਟ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।
2. ਸਥਾਪਿਤ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨਵਰੀ 2006 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੱਕ PLF ਔਸਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 70.195% ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 70% ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਥਾਪਿਤ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।
3. ਉੱਚ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਨੁਕਸਾਨ: ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਟੀ ਐਂਡ ਡੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ T&D ਘਾਟੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਇਹ 20% ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਔਸਤ ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।
4. ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਘਾਟਾ: ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। 1991 ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

41. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ:

1. ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਘੱਟ ਜਨਤਕ ਖਰਚ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਹੈ। 2018-19 ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ 1.28% ਸੀ।
2. ਮਾਰੂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ: ਮਲੇਰੀਆ ਹੈਜ਼ਾ ਡੈਂਗੂ ਤਪਦਿਕ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਏਡਜ਼, ਕੈਂਸਰ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯਤਨ ਅਜੇ ਵੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ।
3. ਪੇਂਡੂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੰਡ: ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਕਈ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ।
4. ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਮੀ: ਭਾਰਤ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਘਾਟ ਹੈ।

42. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

ਉੱਤਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ:

1. ਜਨਤਕ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ।
2. ਬਿਮਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਵਿਰਾਸਤ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
4. ਵਧੇਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ: ਡਾਕਟਰ ਨਰਸਾਂ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

43. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਕਾਰਨ:

1. ਆਬਾਦੀ ਵਿਸਫੋਟ: ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ।
2. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ : ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹੈ।
3. ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ: ਲੋਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਾੜ ਹੈ।
4. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ: ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਹਰ ਦੇਸ਼, ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰ 'ਤੇ ਏ.ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਸ. ਪਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

44. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਰੌਬਰਟ ਸੋਲੋ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, "ਟਿਕਾਊਪੁਣੇ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇ"।

ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ:

1. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ : ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ, ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
3. ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਰਤੋਂ: ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਸਗੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ।
4. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ: ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਗ-C

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਲਈ ਸਾਂਖਿਅਕੀ

45. ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ;

1. ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਆਧਾਰ; ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ: ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ; ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
3. ਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ; ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ: ਸਬੰਧ ਇੱਕ ਅੰਕੜਾ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

46. ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਗੁਣਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਗੁਣ;

1. ਸਾਰੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ: ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦਾ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਗੁਣਕ ਚਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਹੋਰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਉਪਯੋਗੀ: ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦਾ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਗੁਣਕ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਕੜਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਲਈ; ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।
3. ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਹੱਲ ਦੇ ਸਮਰੱਥ; ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦਾ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦਾ ਗੁਣਕ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਗਾਂਹ ਬੀਜਗਣਿਤਕ ਹੱਲ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।
4. ਸਮੂਹਬੱਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ; ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਰੰਬਾਰਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੀ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

47. ਜੇਕਰ ਦੋ ਚਰਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ-ਨੰਬਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕ੍ਰਮ-ਨੰਬਰ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਗੁਣਕ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

R1	4	2	7	5	3	1	8	6
R2	8	3	6	5	1	2	7	4

ਕ੍ਰਮ-ਨੰਬਰ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਗੁਣਕ ਦੀ ਗਣਨਾ;

R1	R2	d=R1-R2	d ²
4	8	-4	16
2	3	-1	1
7	6	1	1
5	5	0	0
3	1	2	4

1	2	-1	1
8	7	1	1
6	4	2	4
			$\Sigma d^2 = 28$

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ; $r_s = 1 - \frac{6Xd^2}{N(N^2-1)}$

$$r_s = 1 - \frac{6 \times 28}{8(64-1)}$$

$$r_s = 1 - \frac{128}{8(63)}$$

$$r_s = 1 - \frac{128}{504}$$

$$r_s = 1 - 0.33 = 0.67 \text{ Ans.}$$

48. ਸੂਚਕਾਂਕ ਕੀ ਹਨ? ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਸੂਚਕਾਂਕ : ਸੂਚਕਾਂਕ ਉਸ ਅੰਕੜਾ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਚਰ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਪੇਖਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ;

1. ਕੀਮਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਿੰਗਾਈ ਜਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
2. ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ; ਕੀਮਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ, ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

$$\text{ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਮੁੱਲ} = \frac{1}{\text{ਮੁੱਲ ਪੱਧਰ}}$$

3. ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
4. ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਚਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

49. ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਬੈਰੋਮੀਟਰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸੂਚਕਾਂਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਜਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਮਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਰਥਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੀਮਤ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਇਸ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਬੈਰੋਮੀਟਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

50. ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ: ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ;

1. ਸੂਚਕਾਂਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼; ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਰਵ-ਉਦੇਸ਼ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
2. ਆਧਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਚੋਣ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਆਧਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
3. ਮਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ; ਸੂਚਕਾਂਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਮਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਮਦਾਂ ਦਾ ਉਪਯੁਕਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣ।
4. ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ; ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ, ਥਾਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੂਚਕਾਂਕ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪਯੁਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
5. ਉਪਯੁਕਤ ਵਿਧੀ ਦੀ ਚੋਣ: ਸੂਚਕਾਂਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਵਿਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਫਿਸ਼ਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਧੀ ਹੈ।